

TAKÁCS ETEL

NYELVTANI MUNKAFÜZET AZ ÁLTALÁNOS
ISKOLÁBAN

Az 1972—73. tanévben jelent meg az általános iskolák számára készülő nyelvtani munkafüzetnek az első — 5. osztályos — kötete. Egy évtizedes kísérletező munka előzte meg a munkafüzetek bevezetésre kerülő változatának kidolgozását, s ezek az évek a kísérletek közvetlen tapasztalatain kívül számos általánosabb érvényű pedagógiai és metodikai tanulság leszűrésére is alkalmat adtak. Ezek közül szeretnék néhányat ismertetni.

Tevékenységsformák a munkafüzetben

A munkafüzet a tanítási órán feldolgozandó *gyakorlatokat* és otthoni munkára szánt *feladatokat* tartalmaz. A kétféle megnevezés csak praktikusán különíti el egymástól az iskolai, illetőleg otthoni feldolgozásra javasolt feladatokat, valaképpen azonos jellegű ez a két réteg: a gyakorlatok és feladatok egyaránt a nyelvi elemekkel végzendő műveleteket tervezik meg és irányítják. A munkafüzet tehát — lényegét tekintve — a *cselekvéses tanulás* eszköze, s ezt a tanulási formát annál is könnyebben valósíthatja meg, mivel a műveletek anyaga — a magyar nyelv — valamennyi tanulónak rendelkezésére áll. A „cselekvéses tanulás” fogalmi jellemzése helyett lássunk egy példát arra, mi a különbség az anyanyelvi ismeretek reprodukív és produktív elsajátítása között! A *rokon értelmű szavakról* a következőket kívánjuk megtanítani: A rokon értelmű szavak hangalakja különböző, jelentésük azonos vagy hasonló. Az azonos jelentésű rokon értelmű szavaknak gyakran eltérő a hangulata, s ebből következően használati köre is. A hasonló jelentésű rokon értelmű szavak jelentése között fokozati (intenzitásbeli) különbség van. A helyesen megválasztott rokon értelmű szavak változatosabbá és kifejezőbbé teszik beszédünket és írásunkat.

Nyilvánvaló, hogy ezeknek a megállapításoknak a megértése, emlékezetbe vésése és reprodukálása egyrészt igen nehezen teljesíthető követelményt jelentene az 5. osztályos tanulók számára, másrészt fölösleges is volna, hiszen a rokon értelmű szavak jellemzőinek tudomásulvétele az utolsó mondatban megfogalmazott stílárissal tanáccsal együtt sem járul hozzá a kifejezőképesség fejlődéséhez. Ha tehát azt akarjuk, hogy a tanulók valóban elsajátítsák azt, amit a rokon értelmű szavakról tudniuk kell, akkor a fentebb idézett információt le kell fordítani a tevékenységek nyelvére: a tanulónak olyan műveleteket kell elvégeznie a rokon értelmű szavakkal, amelyek a közvetlen tapasztalat érthető nyelvén tanítanak. A nyelvtani munkafüzet több egységben (több órán keresztül) foglalkozik a rokon értelmű szavakkal. Ebből a hosszabb feladatsorozatból idézünk néhány példát:

1. Mit jelentenek az alábbi szavak? Rajzold le!

burgonya — krumpli
kunyhó — ház — palota

2. Egyik kutya, másik eb. Mit fejez ki ez a szólás?

Írjuk le a felsorolt szavak rokon értelmű páriját!

<i>macska</i> —	<i>sértés</i> —
<i>lepke</i> —	<i>kukorica</i> —
<i>lúd</i> —	<i>bicikli</i> —

3. Étlapok

Melyiket választanád a két ebéd közül?

Csirkeaprólék-leves
Disznóhús spenóttal
Grízes tészta lekvárral

Szárnyasragu-leves
Sertéssült parajfőzelékkel
Darás metélt izes öntettel

4.

Ki tudja megfejtetni, hogy mit mond ez a „betűrejtvény” a rokon értelmű szavakról? (H = hangalak, J = jelentés.)

5. „Fokozati különbség”? Mit jelent ez?

Két rokon értelmű szócsoportot sorolunk fel ábécé sorrendben. Válogassátok ki a két szócsoport tagjait! Azután írjátok le a főneveket nagyság szerint, az igéket pedig gyorsaság szerint fokozódó sorrendben!

Csermely, ér, folyam, folyó, forrás, fut, patak, rohan, siet, száguld, szalad, vágat

6. Dolgozatjavítás

Melyik szót használta helytelenül az a gyerek, aki az alábbi mondatokat leírta? Húzd alá a helytelen szót, és írd le a mondat után zárójelben a helyeset!

Hazánkban változékony az éghajlat.
Szeged élelmiszeriparának világhírű terménye a szalámi.
Az egyiptomiak felfedezték a homokórát.

7. Melyik a párja?

Olyan szavakat sorolunk fel ábécé sorrendben, amelyekből rokon értelmű szópárokat lehet összeállítani:

birka, bokor, család, cserje, fennsík, juh, konzerv, medence, nemzetség, síkság, sziget, völgy, zátony

Először keressétek meg és írjátok le a rokon értelmű szópárokat, azután mondjátok meg, miben hasonlítanak és miben különböznek a szópárok tagjai!

8. Mi a különbség?

Az alábbi mondatokban húzzátok alá a rokon értelmű szavakat, azután válaszoljatok a kérdésre!

Jobb félni, mint megijedni. (Miért?)
Van olyan ember, aki sokat beszél, de keveset mond. (Mit gondolsz az ilyen emberről?)
Pista csak nézi, nézi a térképet, de nem látja rajta a Börzsönyt. (Mi lehet az oka?)

9. Péter takarékos. Pál zsugori.

Írjátok le néhány mondatban, hogy mi a különbség köztük!

Az idézett példák is megmutatták, hogy a „cselekvés” szóbeli megnyilatkozásban, írásban, rajzban (másutt: manipulatív tevékenységben, gyűjtőmunkában stb.) egyaránt megnyilvánulhat; a „cselekvés” kritériuma — a munkafüzet pedagógiai tervének értelmezésében — a nyelvi anyaggal végzett gondolkodási

műveleteknek valamilyen formában történő kifejezésre juttatása. A „cselekvéses tanulás” pedig azt jelenti, hogy mindezek a tevékenységformák „tanulással” járnak: a tevékenységek a személyiségnek tapasztalatokban, ismeretekben való gazdagodására vezetnek, és magatartását a gondolkodás és a nyelvi megnyilatkozás tekintetében magasabb szintre juttatják.

A cselekvéses tanulást irányító feladatsorozatnak meghatározott feltételeket kell kielégítenie annak érdekében, hogy kitűzött céljai megvalósuljanak. E feltételek annak az oktatási szituációnak a tényezőiben adóttak, amelynek közegében az oktatási eszköz alkalmazásra kerül. A nyelvtani munkafüzet az anyanyelvnek — mint tantárgynak — a lehetőségeit kívánja érvényesíteni a tanulók személyiségének formálása, fejlesztése érdekében. A nyelvtan azoknak a nyelvi elemeknek — hangoknak, szavaknak és mondatoknak — a tana, amelyek a valóság jelenségeit és viszonyait jelölik. Ebből következik a tantárgynak az a lehetősége — és egyben kötelezettsége is —, hogy a hangokkal, szavakkal és mondatokkal való foglalkozás során a valóságnak egy-egy jelenségesoportjára irányítsuk rá a tanulók figyelmét. A nyelvi gyakorlatok tehát nem öncélúak abban az értelemben, hogy — kizárólagosan és lehatároltan — a tantárgyi ismeretanyag (a nyelvtani kategóriáknak és a helyesírási szabályoknak) a feldolgozását szolgálják, hanem éppen a nyelvtani kategóriák adnak alkalmat arra, hogy a tanulók tájékozódjanak a nyelvben tükröződő valóság egy-egy területén.

ROUSSEAU tanácsát követve, az egyes nyelvi elemeknek — a szófajoknak, a mondatrészeknek stb. — feladatsorozatban való feldolgozása előtt feltettük a kérdést: *mire jó ez?* Mit mutat meg ez a szófaj vagy mondatrész a gyerekeknek a világból, és mivel gazdagítja őket? Így lett a feladatok szerkesztésének elsődlegesen meghatározó elve a *funkcionalitás* — e fogalomnak nyelvi és pedagógiai vonatkozásában egyaránt.

„*Ha egy tündér megkérdezné tőled, hogy mi volna a három legnagyobb kívánságod, mit válaszolnál neki?*” — kérdezzük az ige feltételes módjának fejezetében. „*Váltson takarékbetét-könyvet!*” *Ismered ezt a felszólítást?* — kérdezzük, aztán azt javasoljuk, hogy figyeljék meg a gyerekek az utcán, járműveken, újságokban, mire szólítanak fel a plakátok, hirdetések. (A tanulság — többek között — az igék felszólító módjának helyesírása.) A *tulajdonnév fajtái* a családnevek eredetének vizsgálatára, az iskolában diáknyelvi névadással szerzett neveknek a gyűjtésére, képzeletbeli utazásokra, könyvekről, filmekről, színdarabokról folytatott beszélgetésekre, egy elképzelt Gyermekváros intézményeinek elnevezésére adnak alkalmat. A *melléknevek* a minősítésnek, a minőségekkel való jellemzésnek a nyelvi eszközöként mutatkoznak meg a feladatoknak abban a sorozatában, amely egyrészt színekre, formákra, ízekre, állapotokra, hangulatokra, jellemvonásokra stb. bontja szét a semmitmondó „tulajdonság”-fogalmat, másrészt ilyenféle feladatokkal tanítja a gyerekeket a differenciált szemléletmód és a szabatos nyelvi kifejezés összefüggésére:

Sok a jó-ból is megárt

Írjatok a felsorolt főnevek elé — a jó helyett — más, kifejezőbb melléknevet!

.....	ebéd	szórakozás
.....	cipő	hangulat
.....	időjárás	példa
.....	film	tanács
.....	tanuló	barátság

A tevékenységek irányítására szánt oktatási eszköz megtervezésekor igen lényeges szerepe van a szerkezeti felépítés kidolgozásának, értve ezen az egyes feladatok belső szerkezetét éppúgy, mint a fejezetek felépítését és a tanév egész munkájának megtervezését.

A munkafüzet egyes feladatai — általában — a következő elemekből épülnek fel:

- a) a tevékenységet elindító kérdés (probléma, szempont, utasítás stb.);
- b) a tevékenység feltételeit biztosító tartalmi és formai „preparátum”;
- c) a tevékenység eredményének ellenőrzése.

a) Amikor a feladatok szerkesztése során önmagunk számára megadtuk a választ a „mire jó ez?” kérdésre, akkor egyben arra is törekedtünk, hogy a feladat funkcióját a tanulók számára is nyilvánvalóvá tegyük. Ezért van címe a munkafüzet valamennyi feladatának, s ez a rövid — gyakran tréfás, játékos — cím egyes esetekben a problémafelvetés, máskor az érdeklődéskeltés és ráhangolás, vagy pedig már a megoldást előkészítő útmutatás eszköze. A már idézett feladatokban is láthattunk példákat a címek szerepére; egy-két egyéb változat:

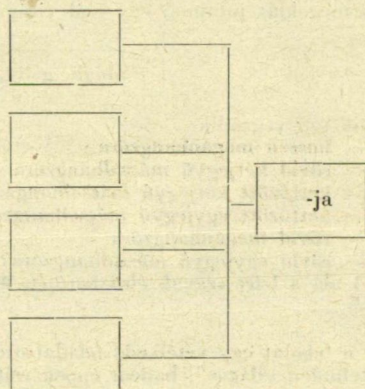
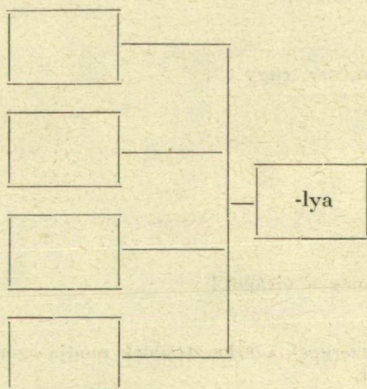
Ni... ni...! Ez a címe annak a szövegnek, amelyik sok *-ni* végű szót tartalmaz, s ezek közül kell a főnévi igeneveket kikeresni. — *Ismered a „fucc” és a „sücc” igét?* Ennek a címnek a groteszk hatású írásképei a szóelemző írásmód szerepére, jelentőségére kívánják felhívni a figyelmet. — *Vándormadarak a melléknévi igenevek között.* Ebből a feladatból azt lehet megtudni, hogy sok melléknévi igenevet használunk főnévi szerepben.

b) A „tartalmi és formai preparátum” megjelöléssel arra kívántunk utalni, hogy a feladatok — a tanulók tevékenységének feltételeként — *célszerűen kiválasztott és elrendezett nyelvi anyagot* közölnek. Mivel a munkafüzetek sok száz feladatot tartalmaznak, s ez a „preparátum” minden esetben más és más módon készül el, erről a témáról itt csak annyit mondhatunk, hogy a feladatokat — tartalmi és formai szempontból egyaránt — egyértelmű világossággal kell megszerkeszteni annak érdekében, hogy a tanulók számára nyilvánvaló legyen: mit, hogyan kell tenniük. A munkafüzetben tehát a formának, az elrendezésnek is informatív szerepe van. Ennek illusztrálására két példát idézünk:

Melyik lehet az első szótag?

Ezt kell kitalálni és beírni a keretekbe.

bog-, bot-, gó-, hall-, hé-, fák-, pá-, tud-

Mit kell beírni? Hová kell beírni?*

Találjátok ki! Segítségül csak ennyit mondunk: 2—2 magánhangzót a vers szövegéből.

Mikor én kicsike voltam,
a kuckóba is bebújtam.
Fenyőfából tüzet raktam,
kukoricát pattogattam.

(Népköltés)

1. ábra

c) Mivel a munkafüzet nem az önálló, egyéni munka egyköze, ezért a tevékenységek *ellenőrzése* a tanítási órán a tanár feladata. A házi feladatok azonban többféle változatban is igyekeznek biztosítani az *önellenőrzés* lehetőségét. Az egyes fejezeteket lezáró házi feladatokban programozott feladatlapokon „próbadolgozatot” írnak a tanulók, és egy megadott pontértéktáblázat segítségével értékelhetik, sőt osztályozhatják is teljesítményeiket. Másutt is sor kerül egy-egy rövidebb, egyszerűbb szerkezetű program megoldására:

	Melyik szóval?	Mit kell csinálni?	Megoldás	Ellenőrzés
1.	egyszerű	Felelj a <i>hogyan?</i> kérdésre!	
2.	lesüllyed	Képezz belőle befejezett melléknévi igenevet!	egyszerűen
3.	egészséges	Írd le a felsőfokát elválasztva!	lesüllyedt

A következő két feladat az önellenőrzés egyéb lehetőséget mutatja be:

Figyeld a szó végét!

A jó megoldás jutalma: egy szál virág.

ablak, gally, néni, olló, orr, rügy

Melyik szó végződik

- hosszú magánhangzóra
- rövid kétjegyű mássalhangzóra
- kettőzött kétjegyű mássalhangzóra
- kettőzött egyjegyű mássalhangzóra
- rövid magánhangzóra
- rövid egyjegyű mássalhangzóra

Húzd alá a leírt szavak első betűjét, és keresd meg a virágot!

* Ez a feladat egy vetélkedő feladatsorozatában szerepel, szerkesztésének módja ezért nem „egyértelműen világos”, hanem éppen rejtvénytyszerű.

Nyelvtani kockajáték

Milyen szófajúak a felsorolt szavak? Ha eldöntötted, karikázd be azt a betűt, amelyet a megfelelő szófaj rovatában találsz!

	Ige	Főnév	Melléknév	Számnév
húszhatod	R	O	B	Ü
húzzhatod	Gy	L	Zs	J
öt-hat	K	Ö	H	E
ötöl-hatol	S	B	A	T
hatodik	V	Ly	C	Gy
hatodikos	D	F	E	U
meghatódik	R	M	É	Ny
egy	Sz	N	O	E
egység	S	K	Á	H
egységes	I	Cs	V	Z
sokaság	G	A	I	L
sokall	Gy	R	F	N

Helyesen határoztad meg a szófajokat? Megtudhatod, ha a bekarikázott betűket összeolvasod.

Ami a munkafüzet egészének szerkezetét illeti, az egyes fejezetekben és a fejezeteknek egymással való összefüggésében tervszerűen követik egymást az új ismereteket a nyelvhasználat szóbeli és írásbeli szintjén *alkalmazó*, majd a *rendszerező*, *ismétlő* és *ellenőrző* feladatok. A témazáró ellenőrzés változatos formái („próbadolgozatok”, ellenőrző dolgozatok) közül kiemelten is megemlítjük a „Ki mit tud?” jellegű vetélkedőket. Ezek a három fordulóban megszervezett, csoportmunkára alkalmas versenyek, amelyeknek keretében pontozással értékelhető feladatokat oldanak meg a tanulók, egyebek között azt a célt is szolgálják, hogy a témazáró ellenőrzést megelőző ismétlésre a versenyzés öröme és ösztönző hatása motiválja a tanulókat.

A munkafüzet „adaptivitása”

A tanulást irányító eszközökre általában érvényes az a követelmény, hogy — a lehetőségekhez mérten — alkalmazkodjanak azokhoz a tanulókhöz, akiknek a körében felhasználásra kerülnek. A nyelvtani munkafüzetnek ebben a tekintetben az a sajátysága, hogy fokozottan figyelembe kell vennie az életkor jellemzőit, továbbá a feltételezhető ismeretkört és nyelvi szintet, mivel a nyelvtani munkafüzet feladataiban kommunikációs kapcsolatot teremt a tanulókkal: szóbeli vagy írásbeli megnyilatkozásokat vált ki belőlük, olykor párbeszédet is folytat velük. Így tehát a munkafüzet szövegeinek közvetlenül a tanulókhöz kell szólniuk, mivel enélkül nem számíthatunk arra, hogy bekapcsolódnak az anyanyelvi képzés emocionális alapját megteremtő „beszélgetésbe”.

A „tanulók” azonban korántsem jelentenek valamely homogén csoportot, hiszen nagyon is eltérő körülmények között működő iskoláknak nagyon is külön-

böző felkészültségű növendékei fognak tanulni a munkafüzetből. „Hogyan alkalmazkodják a tanár az osztály 30—40 tanulójához, akik az ismeretek és készségek szintjében, érdeklődésben, munkatempóban valamennyien különböznek egymástól?” — szoktuk kérdezni, amikor a frontális osztálymunka problémáiról beszélünk. Hogyan alkalmazkodják egy oktatási eszköz 120—130 ezer tanulóhoz, akik még a települési viszonyok tekintetében is szélsőségesen eltérő körülmények között élnek és tanulnak?

Egyetlen út látszik itt járhatónak: a munkafüzetnek ahhoz kell alkalmazkodnia, ami minden azonos korosztályú tanulónak közös vonása, az eltérő körülmények között működő tanulócsoporthoz tanárai számára pedig — rugalmas tervezéssel — a munkafüzet anyagában való szabad válogatást kell biztosítani.

Mit tekinthetünk például az 5. osztályos tanulók közös vonásának? Érdeklődésük irányában, gondolkodásuk módjában megnyilatkozó életkori sajátságait a fejlődéslelektan jellemzi. Pedagógiai tapasztalatokból ismerjük az alsó és a felső tagozat közötti átmenet problémáit, de tudjuk azt is, hogy az ötödikesek inkább csak bizonyítványosztáskor érzik ezeknek a problémáknak a nyomasztó súlyát, év közben jókedvűen töltik napjaikat az iskolában. A nyelvtani munkafüzet az ötödikesek érdeklődéséhez, gondolkodásához, tevékenységre vágyó élnétségéhez, játékra és tréfára mindig kész jókedvéhez alkalmazkodik. Ha valóban „szakadék” van az alsó és a felső tagozat között, akkor elsősorban az anyanyelv az a tantárgy, amelyik átsegítheti a tanulókat ezen a szakadékon. A hangtan, a jelentéstan, a szó szerkezete, az igémódok stb. már felső tagozatos „tananyag”, de a témák, amelyeket a nyelvtannak ezekben a fejezeteiben szóba hozunk, a verses és prózai szemelvények, amelyeket idézünk, jólesően ismerősek és barátságosan kedvesek lehetnek a 10—11 évesek számára.

Az ötödik osztály első nyelvtanórájára egy mesét közöl a munkafüzet, mégpedig „nyílt” mesét, amelyet a tanulóknak kell befejezniük:

Ki az okosabb?

Mátyás király idejében élt egy kis faluban egy okos legény. Azt beszélték róla, hogy nincs nála okosabb az egész országban. Így is nevezték: Okos Péter. Mátyás király elhatározta, hogy próbára teszi Péter okosságát. Elhívatta az udvarába, és így szólt hozzá:

— Van nekem egy okos vitézem, a pajtásai úgy hívják, hogy okos Pál. Meg akarom tudni, hogy melyik az okosabb: Péter-e vagy Pál. Három kérdést teszek fel. Aki okosabban felel, itt marad a királyi udvarban, és annyi kincset adok neki, hogy övé lehet a legfényesebb palota Budán. Akit pedig az okosabb legyőzött, az visszamegy a falujába, de még az Okos nevet is elveszem tőle.

Az első kérdés:

Ki a legkedvesebb a világon?

Pál így felelt:

Nagyon kedves minden kiscica, de Mátyás király Cirmi cicájánál nincs kedvesebb a világon.

Péter így felelt:

A legkedvesebb a világon az édesanyánk.

A második kérdés:

Ki a leggazdagabb a világon?

Pál így felelt:

A királyok mind nagyon gazdagok, de Mátyás király köztük is a leggazdagabb.

Péter így felelt:

Van, ami a leggazdagabb embernél is gazdagabb, de nála nincs gazdagabb a világon. A leggazdagabb a föld.

A harmadik kérdés:

Mi a leggyorsabb a világon?

Pál így felelt:

Péter így felelt:

Mátyás király Ráró lovánál nincs gyorsabb a világon!
A leggyorsabb a világon a gondolat.

Fejezzük be a mesét!

— Hogyan döntött Mátyás király? Melyik legényt ítélte okosabbnak?

— Hogyan nevezték ezután azt a legényt, amelyik visszatért a falujába?

Ez a mese — az egyszerű és az összetett mondatok megfigyeltetésén kívül — arra ad alkalmat, hogy a tanulók az igazságtevő király szerepében döntsenek, tehát szabadon nyilatkozzanak meg egy olyan szituációban, amelyben egy ostobán hízelgő legényről az erkölcsi igazságszolgáltatás képviselőjeként mondhatnak ítéletet.

Ez a bevezető mese jelzi a munkafüzet pedagógiai szándékait, és már előzetesen válaszol a következő kérdésre:

Nevelhet-e a nyelvtani munkafüzet?

E kérdés feltevését a programozott oktatás irodalmának sokszor, sok helyütt olvasható megállapítása indokolja. Az elmúlt évtizedben, amikor az oktatást objektiváló programozott tankönyvek elméletével és gyakorlatával ismerkedtek — világszerte — a pedagógusok, érthetően felvetődött a tanár és az oktatási eszköz kapcsolatának, együttműködésének kérdése. Azok a szerzők, akik ebben a kérdésben állást foglaltak, szinte egyhangúan egy olyanféle munkamegosztást tartottak természetesnek, amelyik tanításra és nevelésre tagolja szét a pedagógiai tevékenységet: az oktatási eszköz (a program) felmenti a tanárt a sablonos rutinmunka alól, a tanárnak így több ideje jut a nevelésre.

A nyelvtani munkafüzet a tanulást irányító eszközöknek egyik változata. Kísérleti kipróbálásának tapasztalatai azzal a tanulással jártak, hogy a tanításnak és a nevelésnek ilyenfajta szétválasztását a pedagógiai valóság cáfolja meg. Sem az oktatási eszköz, sem a tanár nem töltheti be irányító szerepét az oktatási folyamatban a tanításnak és a nevelésnek együttes, egységes vállalása és megvalósítása nélkül.

A nevelésléktan alaptételei közé tartozik az a megállapítás, hogy a tulajdonságok a tevékenységben, a tevékenységek által fejlődnek, formálódnak. Amikor olyan oktatási eszközt adunk a tanulók kezébe, amelyik óráról órára és az otthoni munkában is tevékenységet kíván, és a tevékenységeknek a személyiség egészét megmozgató formáit váltja ki belőlük, nyilvánvalóan nem lehetünk közömbösek a személyiségvonások iránt sem, amelyek ezeknek a tevékenységeknek a hatására kialakulhatnak.

A nyelvtani munkafüzet megtervezetten törekszik az anyanyelvvél való foglalkozás lehetőségeiből adódó nevelő hatások érvényesítésére. A nyelvtannak a valóság viszonyait tükröző rendszere önként kínálja az értelmi nevelés lehetőségeit; az irodalmi szemelvények nyelvi elemzése az esztétikai nevelés eszköze. Az erkölcsi nevelésnek a tanulók életkorához igazodó alkalmaira az idézett mese mutatott példát. Rendszeresen hivatkozik a munkafüzet más tantárgyak — a történelem, földrajz, biológia, számtan stb. — ismeretanyagára, fogalomkészletére azzal a céllal, hogy hidat építsen a tantárgyak között, és a nyelvi tudat szintjén integrálja a tantárgyakra széttagolt ismeretköröket.

A nyelvtani munkafüzet sokféle célkitűzése, feladatvállalása abból a tényből adódik szükségszerűen, hogy tárgya és anyaga — az anyanyelv — a világgal való megismerkedésnek és az emberek közötti kapcsolatoknak az eszköze. Ügyelnünk kellett arra is, hogy a tanulók ne érezzék e sokféle feladat terhét, súlyát, hanem derűs és vonzó foglalkozások közvetítsék számukra mindazt, amit a munkafüzet feladatai a magyar nyelvről és a nyelvben tükröződő valóságról elmondani kívánnak.

A tanítás és a nevelés — lényegét tekintve — közvetítő szerepet tölt be a tudományok által értelmezett valóság és a tanulók, a felnőttek és a gyerekek világa között. A nyelvtani munkafüzet azzal a szándékkal vállalja ezt a közvetítő szerepet, hogy „a kicsik” és „a nagyok” kapcsolatában olyanféle harmónia valósuljon meg, mint amilyenről egyik példaszövege beszél:

Az én gazdám Juhász Palkó,
el nem húzna tőle hat ló.
Az én gazdám síppal hí,
édes furulyával hí,
táncolok, táncolok, táncolok neki.

(WEÖRES SÁNDOR: Az aranyszőrű bárány)